

Iz historije Vlaha Predojevića

Esad Kurtović
Sarajevo

U dosadašnjim obradama vlaške problematike razmatrani su usputno i vlasi Predojevići. Ipak, do sada nisu bili i predmetom zasebne analize. Razlozi su jasni. Zbog oskudnosti građe još uvijek nema dovoljno prostora za šire elaboracije. Izuzetak vrijedan pažnje predstavljaju rad Desanke Kovačević-Kojić posvećen srednjovjekovnom katunu, a koji se bavi i informacijama o katunu Predojevića, te rad Đure Tošića posvećen Donjim vlasima, među kojima je dat pristup i vlasima Predojevićima.¹ Na ovom mjestu tražimo za polazištima koja bi mogla ohrabriti daljnje potrage. Pokušavamo na osnovu dostupnih vrela da predstavimo njihovu egzstenciju krajem XIV i tokom XV stoljeća.

Vlasi Predojevići doživjeli su i imaju značajnu literaturnu promociju preko čuvenog Hasan-paše Predojevića, osvajača Bihaća (druga polovina XVI stoljeća). On je predstavljan njihovim potomkom, prvim poznatim islamiziranim članom 'porodice Predojević', mada relevantnih potvrda za to nema u izvorima.² U ovom kontekstu vlasi Predojevići poznatiji su u novovjekovnim pretragama koje u osnovi imaju seobu ove vlaške skupine iz Hercegovine u sjeverozapadne krajeve, dok se njihova prošlost na području Bileće slabije poznaje.

* * *

Prvi spomeni Predojevića zaogrnuti su nejasnim postavkama u literaturi. Predojeviće Konstantin Jireček spominje već od 1356. godine, mada ne s jasnim izvorima.³ Desanka Kovačević daje Jirečekove navode, ali je prve pokazatelje za

njihov katun prezentirala tek za 1372. godinu.⁴ To je pokazatelj do kojeg je moguće doći i od kojeg mi krećemo u ovome radu.

Augusta 1372. godine Milaš Grubetić, Brajko Boljojević, Bjeloje Boljojević i Nenada Bratošević iz katuna Predoje sklopili su ugovor s Hrvatima Tvrtkovićem o prijevozu 100 tovara soli do Prače. Dalje se navodi da su za taj posao unaprijed plaćeni, da do svetog Martina treba da prevezu tri četvrtine soli, a do svetog Jurja preostali četvrti dio soli. Ukoliko to ne učine do predviđenih termina, snosiće trošak od šest perpera po tovaru, a usljed rata u Bosni ili nekog drugog razloga, 18 groša po tovaru.⁵ Četverica navedenih prvi su poznati članovi među vlasima Predojevićima. Sintagma katun Predoje (de cathono Predoe) ukazuje na Predoja kao starješinu u posebno formiranom katunu koji će kasnije biti nazvan katun Predojevića. Sličnu pojavu pratimo i u drugim

⁴ Ковачевић 1963, 124, 127.

⁵ „Milaš Grubetich, Braychus Boloeuich, Bieloe Boloeuich et Nenada Bratosseuich} de cathono Predoe faciunt manifestum quod ipsi promittunt et se obligant Crauatino Tuertchouich de portando sibi salmas centum de sale dicti Crauatino ad Pračam, quod quibus quidem salmis quidem salmis Crauatino predicto ad dictum locum portandis. Ipsi quatuor vlachi predicti fuerunt confessi habuisse completa solutionem a dicto Crauatino. Et debent sibi portasse tres partis dicti salis ad locum predictum usque ad festum sancti Martini proxime futuris. Et quartam partem debeant sibi portasse ad locum predictum usque ad festum sancti Georgii proxime. Quod si non darent sibi totum dictum sal in dicto loco in dictis terminis quod teneantur et sunt obligati sibi soluere pro qualibet salma yperperos sex. Et si non posset ire in Bosnam propter aliquam guerram vel propter aliud iustum impedimentum quod ipsi teneantur soluere sibi solum grossos XVIII pro qualibet salma salis predicti“ (16. 8. 1372), Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD), Diversa Cancellariae, XXIII, 129v.

¹ Ковачевић 1963, 124, 127; Тошић 2004, 110-111.

² Zlatar 1978, 136.

³ Јиречек 1978, 45.

slučajevima (Žur-Žurovići, Nenko-Nenkovići, Gleđ-Gleđevići i dr.).⁶ O Predoju, rodonačelniku Predojevića, ne znamo ništa drugo. Ne znamo njegove prethodnike, niti veću skupinu iz koje je pod njegovim starješinstvom ovaj katun izrastao. Skoro da je tako i s njegovim nasljednicima.

Sljedeća informacija o Predojevićima je iz maja 1392. godine. Pribac Kudelinović, vlah iz katuna Predojević, primio je od Čojke, supruge Ratka Pribiševića, 60 koza i ovaca na dvogodišnje držanje i uzgoj prema običajima kraja.⁷ Ova informacija nam proširuje broj poznatih vlaha Predojevića te pokazuje da su se i Predojevići bavili uobičajenim stočarskim poslovima u kontaktu s Dubrovčanima. Sintagma katun Predojević (*de catono Predoeuiç*) mogla bi govoriti i o tome da je Predoje umro. No, svakako ne znamo ko bi tada mogao biti starješina među Predojevićima.

Starješine među Predojevićima

Dalji hronološki niz informacija o Predojevićima u XV stoljeću djelimično napuštamo. To su informacije koje govore o vlasima Predojevićima, ali ne i o glavnim predstavnicima među njima. Njih ćemo kasnije spominjati, a sada se koncentrišemo na njihove glavne predvodnike.

Poslije spominjanja Predoja (1372), najvažniji predstavnik među Predojevićima u prvoj polovini XV stoljeća bio je Čeprnja Brajanović (1417-1436). On je bio katunar. Vjerovatno je do starješinstva stigao nasljednim putem. Otuda bi u pretpostavci mogli da tražimo barem ime njegovog oca „Brajana“, kao prethodnika u katunarskoj ulozi i upravo na onom mjestu gdje nam nedostaje jasna linija poslije „rodonačelnika“ Predoja. Naravno, to je polazište koje tek treba potvrditi izvorom.

Ima izvornih uporišta koji idu tome u prilog. Naime, septembra 1419. godine među optuženim za izvršenu pljačku i ranjavanje u Gackom naveden je i izvjesni Brajan katunar sa svojim ljudima (*et Braianum cathunarium et socios eorum*).

⁶ Ковачевић 1963, 127.

⁷ „Pribeç Chudillinouich vlahus de catono Predoeuiç facit manifestum quod ipse habuit et recepit a Çoicha uxore Ratchi Pribeseuich, presente et dantis capita sexaginta inter capras et pecudes ad tenendum et pascendum secundum consuetudine contrate usque ad duos annos proxime futuris. Renuntiando“ (13. 5. 1392), DAD, Diversa Cancellariae, XXX, 102.

Gacko je blizu Bileće, područja na kojem obitavaju Predojevići, i to bi išlo u prilog ovoj postavci. U prilog ovome išlo bi i ime Branka Predojevića, jednog od četverice navedenih svjedoka.⁸ Drugi pokazatelj je također indikativan. Decembra 1372. godine spomenut je među većim brojem optuženih i izvjesni Brajan Predojević. Radoslav Tvrđević podigao je tužbu protiv njega i ostalih zato što su mu iznad Biograda kod Nevesinja (*supra Belgradum citra Neuesignam*) opljačkali vosak, kože, tkanine, novac i druge stvari.⁹ U svakom slučaju navedeni Brajan katunar i Brajan Predojević nemaju jasnu kontekstualizaciju kojim vlasima pripadaju, kao ni kojim vlasima je Brajan katunar starješina, a s ovom postavkom ovi podaci odlično obogaćuju poznavanje starješinstva među Predojevićima! Kazali bismo da se radi o skladnom kontekstu kojeg historičari, upravo zbog izražene skladnosti, ne bi trebali olako da prihvate, nego da tragaju za još preciznijim potvrdama.

Pod pretpostavkom da bi mogao biti povezan s vlasima Predojevićima, na ovom mjestu pravimo malu digresiju o spomenutom Branku Predojeviću. Spomenuli smo da je on jedan od svjedoka za pljačku iz tužbi iz septembra 1419. godine kada je među optuženima naveden i Brajan katunar.¹⁰ Za Branka se tada ništa drugo ne kaže. Nešto kasnije, maja 1421. godine u knjiga-

⁸ „Sobath Stoichouich becharius coram nobili et sapienti viro domino Rectore ser Nalcho de Georgio conqueritur supra Vochotam Boncich et Stoichum Iuchouich, Ratchum Dragosaglich et Braianum cathunarium et socios eorum. Eo quia nunc sunt decem dies in Gaçcha predicti violenter sibi abstulerunt nouem castratos et spatam et vulnerauerunt equum suum ex quo vulnere semper erit claudus et etiam vulnerauerunt sibi famulum suum in manu dextra et abstulerunt sibi famulo spatam suam. Testes: Brancus Priedoeuich, Radaç Vidnich, Radoslauus Sriedanouich, Nixa Bogauich“ (19. 9. 1419), DAD, Lamenta de foris, IV, 82v.

⁹ „Radoslauus Tueryeuich coram domino ser Georgio de Georgio conqueritur supra Ninoe Iuanouich, Mileschum Iuanouich, Rayanum fratrem eorum, Pocrayeç Junacouich et fratrem dicti Pocrayeç et Peychum Boxich, Brayanum Predoeuich et Milossaum Coscetic, dicens supra Belgradum citra Neuesignam acceperunt michichi [michi] violenter res infrascriptas: Inprimis de cera valorem yperperorum XX, in pellibus yperperos VIII, brachia panni IIII^{or}, unus archus cum sagittis, clamis cum caputeo, yperperis III in grossis, corda I, scharsella, camisia serbolas, caligas techarellum“ (5. 12. 1372), DAD, Lamenta de foris, I, 89v.

¹⁰ „Testes: Brancus Priedoeuich, Radaç Vidnich, Radoslauus Sriedanouich, Nixa Bogauich“ (19. 9. 1419), DAD, Lamenta de foris, IV, 82v.

ma zaduženja spomenut je vlah Branko Predojević. On se zadužuje kod dubrovačkog vlastelina Jurja Gučetića (ser Georgio Dra. de Gozis) na 206 dukata te kod vlastelina Vite Gučetića (ser Vite Cle. de Goze) na 88,5 dukata i 33 perpera, šest groša i 20 parvula.¹¹ Juna 1433. godine, označen samo imenom i prezimenom, Branko Predojević zajedno sa Grubačem Vignjevićem i Ratkom Radikijevićem zvanim Kralj pravi zaduženje kod Katalonca Ivana Brula (Johanni Brullo Catelano) na iznos od 294 perpera, kod Ratka Bogdana Granda (Ratcho Bogdani Grande) na iznos od 150 perpera i kod braće Miroslava i Radovana Stančevića na iznos od 148 perpera i šest groša.¹² Pitanje je, dakle, da li je Branko Predojević (1419-1433) vlah Predojević. Nešto ranije spominje se osoba istog imena (Branko Predoje-

¹¹ „Ego Branchus Predoeuich vlahus confiteor quod super me et super omnia bona mea obligo me dare et soluere ser Georgio Dra. de Gozis ducatos ducentos et sex ad computum valorem grossorum treginta duorum pro ducato hinc usque ad unum mensem proxime futuros. Et sit de presenti viagio et si ultra etc. Renunciando. Judex et testis ut supra. Et similiter obligo me dare et soluere ser Vite Cle. de Goze ducatos octuaginta octo cum dimidio ad eundem computum et valorem grossorum treginta duorum pro ducato et yperperos treginta tres grossos sex et paruulum viginti. Terminus et cetera in omnibus prout supra. Idem judex et idem testis“ (22. 5. 1421), DAD, Debita Notariae, XIII, 289v.

¹² „Nos Branchus Predoeuich, Grubač Vichgneuich et Ratchus Radichieuch dictus Cragl confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Johanni Brullo Catelano yperperos ducentos nonaginta quatuor usque per totum mensem augusti proxime futuros. Et sit de presenti viagio. Et si ultra etc. Tenendo se etc. Renuntiando etc. Judex et testis ut supra. Et similiter dare et soluere Ratcho Bogdani Grande yperperos centum quinquaginta grossos, terminus et omnia alia ut supra proxime“ (5. 6. 1433), DAD, Debita Notariae, XVI, 49. Ispod prvog zaduženja: „Die 2 septembris 1433 Johannes Brullis suprascriptus confessus fuit habuisse et recepisit a suprascriptis tribus creditoribus [trebalo bi: *debitoribus*] pro parte yperperos centum viginti sex“, a ispod drugog zaduženja: „Die 2 septembris 1433 Ratchus Bogdani suprascriptus confessus fuit habuisse et recepisit a suprascriptis tribus debitoribus pro parte dicti debiti yperperos centum“, Isto; „Nos Ratchus Radichieuch Cragl, Grubač Vichgneuich et Branchus Predoeuich confitemur quod super nos et omnia bona nostra obligamus nos dare et soluere Mirosauo Stanzeuich chioldarolo et Radouano fratre suo vel illi ipsorum qui prius soluttionem petieret yperperos centum quadraginta octo et grossos VI usque ad menses duos proxime futuros. Et sit de presenti viagio. Et si ultra etc. Tenendo se etc. Renuntiando etc. Judex et testis ut supra“, Isto, 49v. Ispod: „Die 2 septembris 1433 Mirosauo Stanzeuich creditor suprascriptus confessus fuit habuisse et recepisit a suprascriptis tribus debitores yperperos centum sedecim et grossos II. Renuntiando“, Isto.

vić, 1383), ali on je vlah Kutlović i njega od ovdje spominjanog Branka dijeli i vremenska i prostorna veza s Predojevićima.¹³

Pored Branka Predojevića, a i dalje pod pretpostavkom da su direktni nasljednici katunara Predoja, barem jedno vrijeme, baštinili prezime Predojević, pratimo osobe s prezimenom Predojević u potrazi za novim članovima ovog katuna. One i dalje čekaju na potvrdu svoje povezanosti s vlasima Predojevićima. Najviše veze s Predojevićima mogao bi imati Pokrajac Predojević. Augusta 1403. godine on se spominje kao vlah i kao čovjek kneza Pavla Radinovića (*vlaco comitis Pauli*). Dobio je dozvolu da može s 24 konja natovarena robom doći u Dubrovnik i izvesti so iz Dubrovnika.¹⁴ Juna 1425. godine osoba istog imena spomenuta je u negativnom kontekstu. U ugovoru kojim se vlah Maleševac Stanoje Stanković obavezao Franku Nikoli i Boljašinu Radatoviću i njihovim kompanjonima da će ih s njihovom robom dovesti do Cernice, navedeno je da je on obavezan da ih mora zaštititi od Pokrajca Predojevića i njegovih kompanjona.¹⁵

Ime Predoje i izvedeno prezime Predojević koristilo se i izvan područja Bileće i izvan kontura vlaha Predojevića. Radi ilustracije spomenut ćemo nekoliko takvih primjera koji očito nemaju veze s ovdje razmatranim Predojevićima. Vukoje Predojević koji se spominje marta 1408. godine je iz Gacka. Bavio se prijevozom robe.¹⁶ Intere-

¹³ „Nos quidem Milan Chlapčich, Branchus Predoeuich et Voyslauus Stresouich vlachi de catuno Cuthlouich confitemur quod super nos et super omnia nostra bona usque ad duos menses proxime venturis obligamus nos dare et soluere ser Junio condam Ziue Junii de Georgio ducatos auri centum et duos“ (26. 5. 1383), DAD, Debita Notariae, IX, 192.

¹⁴ „Prima pars est de dando fidem Pocracę Priedoeuich vlaco comitis Pauli quod possit venire secure Ragusium cum equis viginti quatuor oneratis rebus ab inde cuius eis ponendi de salle ad bressalium porte sancte Luche more sollito“ (20. 8. 1403), DAD, Reformationes, XXXII, 165.

¹⁵ „Stanoe Stanchouich vlah de Magleseuaç super se et omnia bona sua per aptai renuntiando promisit Franco Nicole et Boglasino Radatouich et presentibus et stipulantibus pro se ipsius et eorum sotiis deducere eos et eorum sotiis saluos et securos cum uniuersis eorum mercantiis et rebus usque ad Cernizam, ab omni furtu et damno quod eis accidere posset propter furtum vel a Pocraciaç Priedoeuich et sotiis suis, quod si accideret, promisit eos conseruare indonens super se et bona sua. Et hoc pro certo precio et mercede de quibus dixit se ab eis esse contentum. Renuntiando“ (13. 6. 1425), DAD, Diversa Cancellariae, XLIII, 150v.

¹⁶ „Vocoe Predoeuich de Gazcho promictit et se obligat Radassino Branoeuich et sociis ad omnem voluntatem eorum

santan je lik Bratoslava Predojevića. Protiv njegovog čovjeka Ratka podignuta je tužba 1412. zbog pljačke četiri jarca, a 1413. godine sam Bratoslav je bio zatvoren u Dubrovniku.¹⁷ Bogmil Predojević spomenut u tužbi januara 1413. godine je sa područja Trusine.¹⁸ Rusat Predojević koji maja 1415. godine sklapa ugovor o radu sa stokom (volovima) je iz Vršća u Popovu.¹⁹ Obrad

carigare decem equos pannis et mercantiis et recto termicte ire Choç et ibi exonerare. Et promittit dictus Vochoe bene et fideliter dictas mercantias conducere supra dictis decem equis et furtum non facere nec assentire suo posse inferri. Et si dictus Vochoe mitaret equos pro sue expansu dicti Vochoe et pro omni salma et equo habere debeat dictus Vochoe yperperos quatuor et grossos quatuor etc. “ (15. 3. 1408), DAD, Diversa Cancellariae, XXXVII, 18v; „Radoslauus Petchouich, Radoslauus Pribinich, Vochoe Predoeuich, Braiancho Radunouich, omnes de Gazcho promictunt et se obligat ad melius tenendum dante et presentari Antoe de Butcho et Mirosalau Bogich duos equos qui sunt Radouani Radichieuich dicti Mugleuich debitoris ipsorum Antoe et Mirosalau et quos ipsi hic detinebatur pro suo debito usque ad festum sancti Georgii proxime venturi in quantum dicti Antoe et Mirosalauus non essent concordés cum dicto Radouano usque ad dictum terminum et si non presentarent ad terminum dictos duos equos hic Ragusii in manibus ipsorum Antoe et Mirosalau quod tunc ad melius tenendum predictis in perperis viginti quatuor per aptay renunciando, ad omnem voluntatem dictorum Antoe et Mirosalauus“ (16. 3. 1408), Isto.

¹⁷ „Milcinus Mercagle et Pribislauius Radichieuich coram domino Theodoro de Prodanello Rectore conqueruntur supra Bogmi Posnanouich, Vlatichus et Vladislauum fratres Striesimirouich, Bragla et Pribil fratres Bosidarouich, Radin Dobrosлагlich catonerium, dicens quod predicti per vim in Comarniz die XV augusti proxime elapssi acceperunt duodecim castratos, XII brachia pani et brachia XXX mercine, una interula ab homine. Item conqueritur supra Raticum famulum Bratoslavi Predoyeuich, dicens quod soluta gabella dictus Raticus accepit ei per vim quatuor castratos“ (8. 9. 1412), Lam. de foris, III, 7; „Prima pars est de induciando super facta Bratoslavi Predoeuich detenti in nostris carceribus“; „Prima pars de induciando ad diem sabati proxime venturi“ (30. 4. 1413), DAD, Reformationes, XXXIV, 191.

¹⁸ „Radoan Dobercinich pro se et Radouino eius frater coram domino Simone de Goziis Rectore conqueruntur supra Vucoslaum et Milorad fratres et filios Budichi Mischouich et supra Pribil Mischouich patrum suprascriptorum, homines Dobrouy Pichieuich commorantes in Trusina et quemdam filiastrum Bogmili Predoeuich. Eo quia predicti acceperunt sibi violenter perperos sexaginta et vulnerauerunt sum ense Radouinum suprascriptum cum effusione sanguinis taliter quod iacet in lecto. Et hoc fuit die XXI^o decembris proxime elapsi“ (8. 1. 1413), DAD, Lamenta de foris, III, 43.

¹⁹ „Rusath Predoyeuich de Vrstie Papaue facit manifestum quod habuit et recepit a ser Petro Sy. de Bona duos boues ad arandum in Papaua ad tercium partem et due partes sunt dicti Rusath“ (4. 5. 1415), DAD, Diversa Cancellariae, XL, 157v.

Predojević protiv kojeg se podiže tužba 1427. godine je čovjek Vukašina Bjelvičića koji je vazal vlastele Nikolića.²⁰ Radiša Predojević spomenut 1429. godine je sluga Novaka Popovića iz Popova.²¹ Vukša i Strizoje Predojević spomenuti su novembra 1433. godine među optuženima za pljačku deset košnica pčela.²²

Čepnija Brajanović (1417–1436) i njegovi sinovi

Ispratit ćemo poznate informacije o Čepniji Brajanoviću, po poznatim izvorima najstabilnijem starješini među Predojevićima. Bez jasne oznake kojoj vlaškoj skupini pripada i bez prezimena, novembra 1417. godine „morolacchus“ Čepnija je sklopio ugovor s dubrovačkim vlastelinom Pavlom Sorkočevićem (ser Paulo de Sorgo) o prijevozu 18 tovara robe do Borča uz cijenu od 7,5 perpera po tovaru.²³ Augusta 1419. godine Mar-

²⁰ „Dabisiuus Dobertinich dictus Latiniça coram nobili et sapiente viro domino Rectore ser Andrea de Bonda conqueritur supra Obrad Predoeuich hominem Volchassini Bielucich hominis comitis Gregorii. Eo quia heri in Zuncheto per vim predictus accusatus diripuit unum bouem dicti accusatoris de paschuis Zuncheti“ (28. 12. 1427), DAD, Lamenta de foris, VII, 252.

²¹ „Comparuerit Nouach Popouich de Papaua dicens fecisse lamention suum super Radissau Predoeuich olim vilicum suum“ (22. 9. 1429), DAD, Diversa Cancellariae, XLVI, 41v.

²² „Radiz Thuncich de Breno coram domino Rectore ser Martolo de Crieua conqueritur. Eo quia in nocte diei sabati veniente die domenica furtiue ablata fuerunt dicti Radiz decem apiaria apium. Et quia ignorat furem“ (11. 11. 1432), DAD, Lamenta de foris, IX, 155. Ispod: „Suprascriptus Radiz comparuit coram domino Rectore ser Paladino de Gondola comparuit dicens auuenisse fures suprascripti furti ... Ratcho homo Radiuoy Vranicich, Dobri Dubrauzich homo Dobrich Braych, Vochsa Predoeuich, Rachoe Pribilouich, Strixoe Predoeuich, Dobrauaz homo Dobri“, Isto.

²³ „Ceprgna Braianouich morolacchus sua bona voluntate et ex certa scientia per aptay renuntiando promisit et se obligauit ser Paulo de Sorgo dare dicto ser Paulo pro salmis eiusdem conducendis in Borace in Bosna equos decem et octo pro dicto viagio aptos et sufficientes ad portandum dictas salmas decem et octo, promictens dictus Ceprgna quod omne dampnum et furtum quod dictus ser Paulus pateretur in dicto viagio tam ab ipso Ceprgna quam ab hominibus suis et sotiis et de cattono suo et ab inde furtiue quod ipse Ceprgna teneatur dicto ser Paulo reficere et soluere pro dapno predicto. Renuntiando. Et hoc pro eo quia dictus ser Paulus promisit dare dicto Ceprgne pro uno quoque equo pro viagio predicto yperperis septem cum dimidio. Renuntiando. Et promisit etiam dictus ser Paulus dicto Ceprgne francare ipsum Ceprgnam a voyuoda Sandalio et fratribus suis et hominibus suis de violentia et rapina, scilicet, de

ko Stanmilović podigao je tužbu protiv Čepnrje Predojevića i njegovih slugu zbog toga što su u Bileći opljačkali neke njegove stvari.²⁴ Prezime Predojević moglo bi biti nastojanje da se linija starješinstva prenosi na njega. Spominjanje njegovih slugu (*Cepergnam Predoeuich et eius famulos*) govorilo bi u prilog njegovoj istaknutoj ulozi među Predojevićima.

Poslije ove dvije informacije (1417, 1419), nastaje praznina u poznavanju Čepnrje Brajanovića. Dalje pronađene informacije o njemu su desetak godina starije. Jula 1432. godine Ratko Gregorić podigao je tužbu protiv Čepnrje Brajanovića, čovjeka vojvode Radoslava Pavlovića, zbog pljačke novca (dva dukata i dva perpara) i stvari (košulje, ogrtači i čizme).²⁵ Prema navedenom prvi put se nalazimo pred njegovim prezimenom koje može ukazivati na njegovog oca. Seniorstvo vojvode Radoslava Pavlovića određuje seniore vlaha Predojevića. Naveden kao Čepnrja Predojević, sredinom septembra 1433. godine on i njegovi kompanjoni (*Ceprigna Predoeuich vlacho et sociis*) u Dubrovniku su od općinskih salinara dobili dozvolu da kupe 150 modija soli.²⁶

furto non franchat ipsum. Renuntiando. Et si in eundo vel redeundo dictus Sandal aut fratres eius aut homines eius in dicto viagio aliquo dapnum faceret dicto Cepergne in equis supradictis quod dictus ser Paulus tenneatur soluere eidem Cepergne pro dicto dapno integraliter. Ita tamen quod dictus Cepergna teneatur salmas predictas portare dicto ser Paulo usque ad Borače in Bosna in loco predicto proprio. Et si aliquam salmam ex predictis idem Cepergna dimicteret in viagio quam non portaret usque ad dictum locum superius expressu quod ser Paulus predictus aut alter eius nomine possit inuenire equum vel equos predictis salmis portandis expensis dicti Cepergne et pro predictis salmis sic relictis per dictum Cepergnam. Idem Cepergna teneatur eidem ser Paulo pro damno, expensis et interesse et credatur verbo dicti ser Pauli. Renuntiando“ (26. 11. 1417), DAD, Diversa Cancellariae, XLI, 194v.

²⁴ „Marchus Stanmilouich coram nobili et sapienti viro domino Rectore ser Theodoro de Prodanello conqueritur supra Cepergnam Predoeuich et eius famulos. Eo quia dicti accusati die lune propelapsa violenter in loco dicto Bilechia astulerunt dicto accusatori unam gonellam de rassa, birretum unum, unum par opancarum, unum cingulum et unam saccutam cum pane“ (30. 8. 1419), DAD, Lamenta de foris, IV, 69v.

²⁵ „Radchus Gregorich coram domino Rectore ser Marino Sy. de Goze conqueritur supra Ceprigna Brayanouich hominem Radossau Paulouich. Eo quia dictus Ceprigna per vim accepit dicto Radcho ducatos duos auri et perperos duos, camisias duas et paria tria mutatoriarum, par unum caligarum et unam clamidem albam de rassa“ (12. 07. 1432), DAD, Lamenta de foris, IX, 82v.

²⁶ „Captum fuit quia salinarii dono dare debeant modia tria salis Ceprigna Predoeuich vlacho et socii qui emerunt sal-

U drugoj polovini septembra 1433. godine Čepnrja Brajanović je prvi put nazvan starješinom kod vlaha Predojevića. Tada je Božidar Golinović, čovjek dubrovačkog vlastelina Jurja Gučetića (ser Georgii de Goze), podigao tužbu protiv njegovih vlaha zbog pljačke i ranjavanja (*supra vlacchos Predoeuich quorum capo vocatur Ceprigna Brayanouich*).²⁷ Vjerovatno je njegovo starješinstvo među Predojevićima i ranijeg datuma, no poslije ovoga navoda ono je češće iskazivano. Dalje se više ne navodi pod prezimenom Predojević.

Juna 1434. godine Stanisav Bogdanović podigao je tužbu protiv Vučihne, čovjeka Čepnrje, iz Bileće zbog krađe stvari u vrijednosti tri perpera.²⁸ Juna 1436. godine Bogoje Jakobović podigao je tužbu protiv četiri nepoznata čovjeka zbog pljačke mantila i kape. Narednog mjeseca saznao je da se radi o Bjeloju Bjelaškoviću, Vukosavu Pokrajčiću i Bojaku Radisaliću, vlasima iz katuna Čepnrje Brajanovića (*de la catona de Cepregna Brayanouich*).²⁹ Krajem oktobra 1436. godine Dragobrat i Radosav Radišić, Radonja Grubačević i Vukac Pačević podigli su tužbu protiv

mas 150 salis et partibus magnifici comitis Vladissau de liberando et franchando Pribissauam que fecit furtum ser Jachobo de P“ (16. 9. 1433), DAD, Consilium Minus, VI, 69v.
²⁷ „Bosidar Golinouich homo ser Georgii de Goze coram domino Rectore ser Martolo de Georgio conqueritur supra vlacchos Predoeuich quorum capo vocatur Ceprigna Brayanouich. Eo quia die jouis die 17 predictis, noctis tempore, predicti venerunt in vinea quam custodiebat et per vim acceperunt et asportarunt de una ipsius vinea qua est in Vergato et de pluri cum vetare vellet eis nec accipient de dicta una vinis eorum vulneravit eum cum ense super brachio ad voluntate et plaga ac sanguinis effusione“ (22. 9. 1433), DAD, Lamenta de foris, X, 73v.

²⁸ „Stanissaus Bogdanouich coram domino Rectore ser Georgio de Goze conqueritur supra Vocighnam hominem Cepergne habitantis in Bilegia. Eo quia dicti Vocighna per vim accepit suprascripto Stanissauo tot cultellos, speculos et didalia quot ascendit ad sumam yperperorum trium. [Testes:] Mirchus Cladorub, Vochaz Miochanich“ (9. 6. 1434), DAD, Lamenta de foris, X, 201v.

²⁹ „Bogoe Jacobouich coram domino Rectore ser Martolo de Zammagno conqueritur. Eo quia dum ipse Bogoe heri sero iret sursum ad Vergatum supervenerunt quatuor homines quos ipse Bogoe non cognoscit et dicti quatuor homines per vim acceperunt ipsi Bogoe unum mantellum panni plaui et unum biretum panni blau“ (3. 6. 1436), DAD, Lamenta de foris, XI, 134. Ispod: „Die VIII julii 1436. Bogoe suprascriptus dixit michi Pasquo canzellario se inuenisse malefactoris qui acceperunt sibi suprascripta res quorum nomina sunt hec, videlicet: Bielloe Bielaschouich vlahus, Vocossaus Pocraycich vlahus, Boyach Radissalich vlahus} de la catona de Cepregna Brayanouich“, Isto.

katunara Čeprnje Brajanovića i njegovih kompanjona (*supra Cepergnam Brayanouich catonarum cum suis sociis*) zbog pljačke stvari i dva ovna, a sve u vrijednosti 12 perpera.³⁰ Dalje informacije o njemu kao živom izostaju. Izostaju i direktne informacije o katunarima među Predojevićima.

Sin Čeprnje Brajanovića je Stjepan Čeprnjić kojeg pratimo 50-tih i 60-tih godina XV stoljeća, ali u njegovom slučaju ne s jasnim izrazima starješinstva među Predojevićima. Dokumenti o njemu su iz knjiga zaduživanja. Označen da je iz naselja Predojevića (*de villa de Predoeuich*), a zajedno s Dubrovčaninom Milatom Miladinovićem, juna 1456. godine on se zadužuje kod Radiča Grubačevića na 686 perpera dubrovačkih dinara.³¹ Februara 1460. godine, označen da je iz Bileće (*de Bilechia*), Stjepan Čeprnjić se zadužuje kod Pavla Ratkovića i tutora nasljednika Radiča Grubačevića na 34 perpera.³² Posljednja poznata informacija o Stjepanu Čeprnjiću je najvažnija. Ona ga u potpunosti određuje kao sina Čeprnje Brajanovića katunara vlaha Predojevića. Juna 1469. godine uz jemstvo mesara Radiča Paskašića on (*Stiepanus Ceprgne Braianouich de Pridoeuichi*) se zadužuje kod Radosava Pribilovića zvanog Spulić na 88 dukata.³³

Ukoliko je Stjepan Čeprnjić i bio katunar među Predojevićima, ostaje pitanje da li je na toj poziciji bio i u periodu kojeg nismo pokrili

prisustvom oca i sina, tj. u periodu od 1436. do 1456. godine. U tom pravcu trebaju adekvatne potvrde. Na drugoj strani opravdano je pretpostaviti da su Vukac, Lukač i Bogdan Čeprnjić iz Bileće sinovi Čeprnje Brajanovića i braća Stjepana Čeprnjića. Jula 1462. godine Vukac (*Vuchaz Zepergnich de Bilechie*) se zajedno s Radičem Stojkovićem iz Župe dubrovačke zadužio kod Radoslava Pribilovića zvanog Spulić na 50 dukata.³⁴ Aprila 1469. godine zajedno s Dubrovčaninom Radičem Radosalićem zvanim Paskačićem Lukač (*Luchaz Cepregnich de Bilechia*) se zadužuje kod dubrovačkog vlastelina Franka Gučetića na 171 dukat.³⁵ S istim kompanjonom (Radičem Paskačićem) Lukač Čeprnjić maja 1471. godine pravi zaduženje kod istog kreditora na 142 dukata.³⁶ Bogdan Čeprnjić se posljednji pojavljuje u izvorima. Decembra 1470. godine zajedno sa Miobratom Juraševićem iz Bileće, Brajanom Sokočićem i Jovanom Vladisalićem zvanim Sokočić iz Peštera te Radičem Stojkovićem iz Župe dubrovačke, Bogdan Čeprnjić iz Bileće (*Bogdanus Cepregnich de Bilechie*) zadužuje se kod lanara Vukote Radišića na iznos od 98 perpera.³⁷ Ipak, ni za jednog od četverice poznatih nasljednika Čeprnje Brajanovića nije jasno kazano da su preuzeli od oca starješinstvo među Predojevićima, mada je najveći kandidat u pretpostavci u tom pravcu Stjepan Čeprnjić.

³⁰ „Dragobrath et Radossaus Radissich, Radogna Grubaceuich et Vochaz Paceuich coram domino Rectore ser Andrea de Volzo conqueruntur supra Cepergnam Brayanouich catonarum cum suis sociis. Eo quia a quatuor diebus citra per vim acceperunt dictis supra nominatis unum par bisaciarum plenis de ferro et seta et aliis rebus et duas castratos. Que omnia superscripti sunt valoris perperorum XII“ (27. 10. 1436), DAD, Lamenta de foris, XI, 232v.

³¹ „Nos Stiepanus Zepregnich de villa de Predoeuich et Milat Miladinouich de Ragusio confitemur quod super nos et super omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Radič Grubaceuich yperperos sexcentos octuaginta sex usque ad unum mensem proxime futuris sub pena X pro cento. Tenente se etc. Renuntiantes etc. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (22. 6. 1456), DAD, Debita Notariae, XXX, 179v.

³² „Ego Stiepan Zepregnich de Bilechia confiteor quod super me et omnia mea bona obligo me dare et soluere domino Pauli Ratchouich et sociis tutoribus heredum condam Radaz Grubaceuich yperperos triginta quatuor“ (8. 2. 1460), DAD, Debita Notariae, XXXIV, 33v.

³³ „Ego Stiepanus Ceprgne Braianouich de Pridoeuichi principalis debitor et ego Radiz Paschasich becharius plegius qui me principalem constituo confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Radosauo Pribilouich dicto Spulich ducatos auri octuaginta octo“ (15. 6. 1469), DAD, Debita Notariae, XXXVIII, 51v.

³⁴ „Nos Vuchaz Zepergnich de Bilechie et Radiz Stoichouich de Breno confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Radossauo Pribillouich dicto Spulich ducatos auri quinquaginta usque ad unum mensem proxime futuris“ (23. 7. 1462), DAD, Debita Notariae, XXXV, 52v.

³⁵ „Nos Radiz Radossalich dictus Paschacich de Ragusio et Luchaz Cepregnich de Bilechia confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere ser Francho Mar. Ra. de Goze ducatis auri centum septuaginta unum“ (19. 4. 1469), DAD, Debita Notariae, XXXVIII, 32.

³⁶ „Nos Radiz Paschasich et Luchaz Cepregnich de Bilechia confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere ser Francho Mar. de Goze ducatos auri centum quadraginta duos ad voluntatem creditoris sub pena etc. Tenente se etc. Renuntiantes. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (29. 5. 1471), DAD, Debits Notariae, XL, 133v.

³⁷ „Nos Bogdanus Cepregnich de Bilechie et Miobrat Jurašeuich de Bilechie, Braianus Sochozich de Pesteri et Jouan Vladissalich dictus Sochozich de Pesteri et Radiz Stoichouich de Breno confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Vuchote Radixich lanario yperperos nonaginta octo ad voluntatem creditoris sub pena X pro cento. Tenente se etc. Renuntiendo etc. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (22. 12. 1470), DAD, Debits Notariae, XL, 104v.

Zagorac Brajanović (XV stoljeće) i njegovi sinovi

Specifično ime Zagorca Brajanovića s natpisa na stečku u Podbudovcu kod Bileće linijom patronimika omogućilo je da se u pretpostavci pokušaju prepoznati njegovi nasljednici.³⁸ Kada se sve uzme u obzir, osnovna pretpostavka je da je Zagorac blizak srodnik (najvjerojatnije brat) Čepnje (Predojevića) Brajanovića. Zagorčev sin najvjerojatnije je Zagorčić Juraj (1433–1434), a njegovi unuci su Jurjević (Zagorčić) Obrad (1464–1470), Vukota (1465), Radič (1466), Ivaniš (1466), Radoje (1471–1477), Vukić (1477) i Mladien (1478). Navedeno predstavlja značajnu kontekstualizaciju spomenutog natpisa na stečku.

Augusta 1433. godine za pljačku jarca vrijednosti tri perpera na posjedu vojvode Radoslava Pavlovića Milut Radovanić optužio je Juraja Zagorčića, vlaha Predojevića (*vlachum de Predoeuich*). Septembra iste godine tužilac je promijenio svoju optužbu i umjesto Jurja Zagorčića optužio braću Radila i Radiča Pribetkovića i Vukšu Milatovića. Za njih nije naveo da su vlasli Predojevići.³⁹ Septembra 1434. godine vlasima Predojevićima Vučihni Pokrajčiću i Juraku Gorčiću u Dubrovniku dozvoljen je izvoz 190 modija soli.⁴⁰ Ime i prezime Juraka Gorčića asocira na ranije spomenutog Jurja Zagorčića. Sve navedeno upućivalo bi na 30-te godine XV stoljeća kao na

³⁸ „A se leži Zagorcj Brajanovićj. Bratie koi vidi sie zlamenie bratie q samj bio kako vi a vi čete bti kako i q“, Vego 1964, 19.

³⁹ „Milut Radouagnich coram domino Rectore ser Marino Mi. de Restis conqueritur supra Giuray Xagorzich vlachum de Predoeuich. Eo quia supra territorium Radossau Paulouich per vim sibi accepit violenter unum irchum valoris iperperis trium. Et hoc fuit iam sunt octo dies preoxime futuros“ (18. 8. 1433), DAD, Lamenta de foris, X, 37v. Ispod: „Die XVI septembris 1433. Milut Radouagnich coram domino Rectore ser Martolo de Georgio comparauit, dicens predictis accusati in suo lamento suprascripto non fuisse et eos dicte violentie, scilicet, fuisse Radillum Pribetchouich et Radiz eius fratrem et Vuchsam Milatouich qui sibi ircum predictum acceperunt ut supra conquestus est“, Isto.

⁴⁰ „De mandato domini Rectoris ser Petri de Bona vigore partis capte die 26 mai proxime preteriti, Milobrat Voizinoich et Bratugl Braicouich vlachis Bormasi qui leuauerunt modia 190 salis dono modia tres saliset partibus magnifici comitis Vladissau de liberando et franchando Pribissauam que fecit furtum ser Jachobo de P“ (06.09. 1434), DAD, Consilium Minus, VI, 167. Ispod: „... Die 21 septembris Vočichna Pocracich, Giurach Gorzich vlachis Predoeuich qui leuauerunt modia ducentos salis dono modia quatuor salis ...“, Isto.

vrijeme kada Zagorca Brajanovića više nije bilo među živima. U historiji ove porodice dalje je trideset godina bez pokazatelja.

Šezdesetih godina XV stoljeća spominje se Obrad Jurjević. Zajedno s Dragišom Vukašinovićem, vlahom Kresojevićem, marta 1464. godine Obrad Jurjević se zadužuje kod Marina Brankovića na 35 dukata. Augusta 1470. godine zadužuje se kod braće Paskoja i Andrije Radovčića (Vežića) na iznos od 168 dukata.⁴¹ Novembra 1470. godine kompanjoni Dragić Obradović i Viganj Stančić podigli su tužbu protiv Vukmira Stojakovića vlaha Predojevića iz Bileće (*de Bielechie de vlachis Priedoeuichii*), jer je njihovih primljenih 12 volova na čuvanje i uzgoj 'prepustio' Obradu Jurjeviću vlahu Predojeviću (*de vlachis Priedoeuichii*). Isti su podigli tužbu protiv Obrada Jurjevića zbog pljačke 12 volova koji su bili na čuvanju i uzgoju kod Vukmira Stojakovića.⁴²

U navedenom se da primijetiti da prezime Obrada Jurjevića vlaha Predojevića povezanog za Bileću gdje je i sjedište Predojevića asocira patronimikom na ranije spominjanog Jurja Zagorčića (1433–1434). No to bi bila tanka pretpostavka. Druga pretpostavka je da je njegov brat i nasljednik Zagorca Brajanovića Vukota Zagorčić, koji je iz Bileće i koji je čovjek kneza Vla-

⁴¹ „Ego Obrad Jurgeuich de Predoeuich et Dragissa Vuchassinouich de Cressoouich confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Marino Branchouich stazonario in Ragusio ducatis auri triginta quinque“ (5. 3. 1464), DAD, Debita Notariae, XXXVI, 98v; „Obrad Jurgeuich de Predoeuich confiteor quod super me et omnia mea bona oblige me dare et soluere Paschoe et Andree Radouzich Veszich ducatos auri centum sexaginta octo ad voluntatem creditoris sub pena X pro cento“ (1. 8. 1470), Isto, XXXIX, 33v.

⁴² „Dragichius Obradouich et Vigagn Stancich socii coram dominis iudicibus de criminali quorum caput fuit ser Johannes de Lucaris lamentum fuerunt contra Vochmierum Stoyacouich de Bielechie de vlachis Priedoeuichii, dicens quod cum ipse Dragichius et Vigagn possissent in domo eius dicti Vochmieri in Belechchia duodecim boues ad eos saluandum et nutriendum, ipse dictus Vochmierus dictos boues duodecim boues dedit siue parabola ipsorum querelantium Obrado Giurgeuich de vlachis Priedoeuichii“ (29. 11. 1470), DAD, Lamenta de foris, XLII, 177v; „Dragichius Obradouich et Vigagn contrascripti [Stancich] socii coram contrascriptis dominis iudicibus [de criminali quorum caput fuit ser Johannes de Lucaris] lamentum fuerunt contra Obradum Giurgeuich de vlachis Priedoeuichii, dicentes quod predictus Obradus venit in domum Vochmieri Stoyacouich de Belechchia et ex dicta domo per vim accepit duodecim boues ipsorum querelantium, quos ipse querelantes posuerunt apud dictum Obradum ad saluandum“, Isto, 178.

dislava Kosače. Zajedno s vlahom Kresojevićem Mirčom Radovanićem on je optužen za pljačku od strane Radašina Radosalića iz Šumeta februara 1465. godine.⁴³ Seniorstvo Kosača odgovaralo bi činjenici da su Pavlovići slabili na jugu. Posjed kneza Vladislava odraz je podjele između hercega Stjepana Vukčića Kosače i njegovog sina koja je bila dogovorena.⁴⁴

Da su Obrad Jurjević i Vukota Zagorčić braća i sinovi Jurja Zagorčića pokazuje spominjanje njihovog vjerovatno trećeg brata. To je Radoje Jurjević Zagorčić s čija oba prezimena i navodom da je vlah Predojević ranije pretpostavke dovodimo u jasniji sklad (*Radoe Giurgeuich Xagorcich de Predoeuichi*). Radoje Jurjević Zagorčić spominje se u knjigama zaduženja skoro svake godine (u šest kreditnih ugovora) u periodu 1471–1477. godine.⁴⁵

⁴³ „Radassinus Radossaglich de Zoncheto coram domini iudicibus de criminalis quorum caput fuit ser Vladissaus de Goce conquestus fuit contra Mirče Radouanich de Cresso-euich et contra Voccotam Xagorcich de Bielechia jurisdictionis comitis Vladissau, dicens quod suprascripti homines eum derobarunt accipientes sibi unum ensem, unam calderiam, duos cupelos farine, quatuor fogacias“ (11. 2. 1465), DAD, Lamenta de foris, XXXVI, 146v.

⁴⁴ Ђирковић 1964, 257.

⁴⁵ „Ego Radoe Giurgeuich Xagorcich de Predoeuichi confiteor quod super me et omnia mea bona obligo me dare et soluere Paschoe et Andree Radoucich bechariis ducatos auri centum octuaginta ad voluntatem creditoris sub pena etc. Renuntiando etc. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (20. 6. 1471), DAD, Debita Notariae, XXXIX, 163; „Radoe Jurgeuich de Predoeuichi confiteor quod super me et omnia mea bona obligo me dare et soluere Paschoe et Andree Radouzichi ducatos auri centum octuaginta quinque ad voluntatem creditoris sub pena etc. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (5. 6. 1472), Isto, XL, 140; „Ego Radoe Giurgeuich de Predoeuichi confiteor quod super me et omnia mea bona obligo me dare et soluere Paschoe Radouzich ducatos auri centum quadraginta septem ad voluntatem creditoris sub pena etc. Renuntiantes. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (5. 8. 1473), Isto, XLII, 6; „Ego Radoe Giurgeuich de Predoeuichi confiteor quod super me et omnia mea bona obligo me dare et soluere Paschoe et Andree Radoucichi bechariis ducatos auri centum quinquaginta tres ad voluntatem creditoris sub pena etc. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (29. 7. 1474), Isto, 205v; „Ego Radoe Giurgeuich de Predoeuichi confiteor quod super me et omnia mea bona obligo me dare et soluere Paschoe et Andree Radoucichi bechariis ducatos auri centum septuaginta ad voluntatem creditoris sub pena etc. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (8. 6. 1476), Isto, XLIV, 159. Ispod: „Die XVII februarii 1477 Paschoe suprascriptus confessus fuit quod sibi et Andree eius fratris suprascriptus Radoe soluit totum debitum suprascriptum exceptis yperperis quadraginta octo“, Isto; „Ego Radoe Giurgeuich de Predoeuichi

Nešto ranije, marta 1466. godine spomenuta su braća Radič i Ivaniš Jurjevići, vjerovatno još dvojica među navedenom braćom. Radič Jurjević je specifično naveden da pripada katunu Čeprnjića. To bi išlo u prilog postavci da su vlasli Predojevići, s obzirom na ranije spominjanog katunara Čeprnju Brajanovića, po čijem imenu je očito jedno vrijeme prepoznavan katun Predojevića. Radiča Jurjevića je uz Dragića Novakovića vlah Maleševca optužio Mihoč Vučetić zbog zarobljavanja njegovog slugu u Veseloj Straži i prodavanja Osmanlijama, a radi oslobađanja Radičevog brata Ivaniša Jurjevića.⁴⁶

Važnost i značaj loze Zagorca Brajanovića ogleda se i u činjenici da je ona davala i katunare među Predojevićima. U trgovačkoj knjizi Dživana Pripčinovića pod datacijom iz kraja maja 1477. godine zavedeno je ime Vukića Jurjevića katunara Predojevića.⁴⁷

Maja 1478. godine spomenut je u knjigama zaduženja Mladien Jurjević vlah Predojević (*Mladien Giurgeuich de Predoeuichi*).⁴⁸ On bi mogao biti sedmi među braćom Jurjevićima u lozi Zagorca Brajanovića.

Ostale informacije o vlasima Predojevićima

Vraćamo se hronološkom nizu izlaganja poznatih informacija o vlasima Predojevićima tokom

confiteor quod super me et omnia mea bona obligo me dare et soluere Paschoe Radoucich bechario ducatos auri octuaginta sex ad voluntatem creditoris sub pena etc. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (9. 6. 1477), Isto, XLV, 192v.

⁴⁶ „Micozium Vocetich coram dominis iudicibus de criminali quorum caput fuit dominus Johannes de Palmota conquestus fuit contra Dragichium Nouacouich de Maleseuci et contra Radicum Giurgeuich de cathono Zepernichi, dicens quod predicti tanquam robci apprehenderunt famulum ipsius dictus Micozii nomine Radič. Et hoc in Vesella Straxa in Bosna. Et ipsum dictum Radič vendiderunt Turchis, videlicet, dederunt ipsum pro redimendo fratrem suprascripti Radicii Giurgeuich nomine Iuanis“ (4. 3. 1466), DAD, Lamenta de foris, XXXVII, 265; Динић 1967, 138.

⁴⁷ „Predoeuychi de chatuni Vouchich Giurgeuich“ (31. 5. 1477), DAD, Privata, 19/3b, 60.

⁴⁸ „Nos Vocichna Radozich de Ragusio et Mladien Giurgeuich de Predoeuichi confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Paschoe Radoucich bechario ducatos auri centum quinquaginta unum ad voluntatem creditoris sub pena etc. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (20. 5. 1478), DAD, Debita Notariae, XLVI, 173.

XV stoljeća. Marta 1406. godine pred knezom i sudijama u Dubrovniku razmatrano je pitanje pljačke i ranjavanja dubrovačkih kurira koji su s pismima išli ugarskom kralju. Jedan od svjedoka, vlah Maleševac Radul Stanković, izjavio je da je pljačkaše predvodio Radinac Milotić vlah iz katuna Predojević.⁴⁹

Više informacija imamo o vlahu Predojeviću Mrđenu Galčiću (1406–1433). Aprila 1406. godine Mrđen Galčić vlah Predojević, Brajan Ratković vlah Kresojević i Dubravac Milićević vlah Maleševac sklopili su ugovor sa Radoslavom Obradovićem i Bogoslavom Ozrojevićem o prijevozu 250 modija soli i četiri tovara tkanina do trga u Prači.⁵⁰ Decembra 1421. godine Dobrašin Ozrojević podigao je jednu tužbu protiv svog kompanjona Dobromana Brajkovića zbog novca, a drugu je podigao protiv Mrđena Galčića, njegovog sina Vukca i Radovana Miletića označenih da su vlasni Predojevići, a zbog pljačke jednog mača u Bileći.⁵¹ Aprila 1425. godine Mrđen Gav-

⁴⁹ „Cum ad audienciam domini Alouixii de Goziis Rectoris et iudicum curie peruinerit quod Matchus Minuchuchia et Radinez Soranouch cursores comunis Ragusii euntes cum littera dominium comunis in Ungariam ad dominum nostrum regem, una cum Yuanis de Praga tercio socio asociante eos, fuerunt spoliati et totaliter derobati. Quarum predicti dictum vigore eorum officii inquirunt per hunc modum, videlicet: Radugl Stanchouich vlah de cathono Imallossouez coram predicto domno Rectoris et iudicibus curie dixit interrogatus et testificatus est dicens in die lune proxime elapsis vidi in Zeppelez dictos cursores cum dicto Yuano transsire et vidi quod Radinez Millotich vlah de cathono Predoyeuich cum certis sociis ceperat dictos cursores et derobauerunt eos et postea dederunt eis litteris cum quibus iuerunt ad viazium suum sine comestibus et camisiis, et dictus Yuan rediit Ragusium. Yuan predictus coram predictis dominis constitutus dixit in omnibus fuisse ut dictus Radugl expossuit“ (28. 3. 1406), DAD, Lamenta de intus, I, 180.

⁵⁰ „Mergien Galčich de Predoyeuich, Braian Ratchouich de Iressoyeuich, Dubrauez Millichieuich Peruetinich} vlahi faciunt manifestum quod ipsi receperunt a Radoslao Obradouich et a Bogoslao Osroyeuich ducentos et quinquaginta modia salis et quatuor salmas pannorum. Quod sal et panos promictunt dare et consignare predictus Radoslao et Bogoslao sociis in merchato Praçe ad omnem voluntatem dictorum mercatorum et ad omnem rixichum et fortunam predictorum vlahorum. Renuntiando“ (21. 4. 1406), DAD, Diversa Cancellariae, XXXVI, 46.

⁵¹ „Dobrassinus Osroyeuich coram nobili et sapienti viro domino Zore de Palmota honor Rector Ragusii conqueritur supra Dobromanum Braicouich socium suum. Eo quia retinet in se et negat dare dicto accusatori yperperis viginti quinque de denariis ipsius accusatoris quos dictus accusatus dedit in credentia super se et ad suum risicum et fortu-

čić se obavezao Stjepku Serguloviću na prijevoz 57 tovara i jednog modija soli do Goražda.⁵² Januara 1433. godine spomenut je Mrđen Galčić i njegovi sinovi Vukac, Stjepan i Stipko. Oni su optuženi od strane kovača Radovca Frankojevića da su mu u Bileći opljačkali novac i stvari u vrijednosti 12 perpera te ga ranili u lice i leđa.⁵³

Od Mrđenića koji su povezani za Bileću, a koji bi mogli biti eventualni nasljednici Mrđena Galčića, izdvajaju se braća Ivaniš i Vukac Mrđenić. Decembra 1447. godine oni su optuženi za pljačku dva jarca i ranjavanje. To se desilo u Bileći.⁵⁴ Vukac je svakako potvrđen kao sin Mrđena Galčića.

Aprila 1417. godine Brajak Brajaković iz Predojevića obavezao se na jednogodišnju službu kod Radovca Vukosalića.⁵⁵ Oktobra 1421. godine

nam. Item dictus Dobrassinus coram dicto domino Rectore conqueritur supra Mergen Gaučich et Volčaç eius filium et Radouanum Miletich vlahchos de Predoeuich. Eo quia dicti accusati furati fuerunt accusatori predicto unum ensem his elapsis diebus in Bilechi. Et dixit dedisse pro sozbina yperperos tres“ (13. 12. 1421), DAD, Lamenta de foris, IV, 369v.

⁵² „Stiepchus Sergolouich ex parte una et Merghien Gaučich vlahus homo de Priedoeuich ex parte alia ... : Io Merghien Gaučich vlaho me obligo a Stiepcho Sergolouich per salme de sal cinquantasepte val 57 et mogia uno ... con la quale die rendere de in Ghorasde“ (28. 4. 1425), DAD, Diversa Cancellariae, XLIII, 126.

⁵³ „Radouaz faber Franzoeuich coram domino Rectore ser Andrea de Bonda conqueritur supra Mergen Galcich et Vucac et Stephanum et Stipchum fratres et filios dicti Mergen. Eo quia in Bilechia ipsum derobauerunt rebus infrascriptas et vulnerauerunt in faciem uno vulnera et duobus in spatulis. Et predicta fuerunt comissa in festo sancti Martini proxime preteriti. In denariis et rebus valores yperperos XII“ (12. 1. 1433), DAD, Lamenta de foris, IX, 190v.

⁵⁴ „Radossaus Dormitor coram domino Rectore ser Blasio de Ragnina fecit lamentum supra Iuanis Merginouich et fratrem dicti Iuanis, videlicet, Vuchaç, dicens quod in Bieleicho verberauerunt Vochaç dicti Radossau et acceperunt sibi per vim duos castronos“ (8. 12. 1447), DAD, Lamenta de foris, XXI, 241v.

⁵⁵ „Braiach Braiacouich de Pridouich locauit se et opera sua per unum annum proxime sequentem incipiendum hodie et ut sequitur finiendum ad standum cum Radouaç Volchossaglich, promictens dictus Braian per dictum annum a dicto Radouaçio non recedere nec sibi furari nec furari volenti consentire, scilicet, res et bona ipsius Radouaçi bene, fideliter et legaliter custodire ad usum boni famuli. Et hoc pro eo quia dictus Radouaç promisit dictum Braianum tenere in domo sua et eum alere dicto durante anno et indumenta et calciamenta sibi oportuna dare secundum qualitatem suam et pro salario istius anni promisit dictus Radouaç dare dicto Braiacho yperperos tres cum dimidio. Renuntiando. Et quia dictus Braiach dedit dicto Radouaçio ad conseruandum de suis propriis yperperos quinque. Ideo dictus Rado-

izvršena je pljačka u mjestu Bileći kod vlaha zvanih Predojevići (*in loco dicto Bilechie apud vlahos dictos Predoeuich*). Opljačkana su tri jarca Nadihni Petkoviću, a kao pljačkaši navedeni su braća Branko, Rajan i Vukoslav Rusić, Vučihna Dobrilović i braća Dobriek i Juraš Grubačević. Oni bi mogli biti vlasi Predojevići.⁵⁶ Aprila 1422. godine Radovan Dubravčić vlah Predojević (*de morolacchis Predoeuich*) obavezao se na šestogodišnju službu i izučavanje zanata kod postolara Tasovca Veselkovića. Kao jemac za Radovana se pojavljuje njegov ujak Medoje Milatović.⁵⁷ Aprila 1422. godine Milko Radosalić optužio je Vukoja Krajkovića iz katuna Predojevića (*de cathuna Priedoeuich*) zbog pljačke koze izvršene u Bileći.⁵⁸

uaç promisit reddere eos quinque yperperos dicto Braiaco ad omnem ipsius Braiachi voluntatem. Renuntiando“ (5. 4. 1417), DAD, Diversa Cancellariae, XLI, 101v.

⁵⁶ „Nadichna Petchouich coram domino Nicolino de Gondola honor Rectoris Ragusii conqueritur supra Branchum Rusich et Raianum eius fratrem et Volchossaum similiter eius fratrem, Volcichnam Dobrilouich, Dobriecho Gruba-ceuich et Jurasium eius fratrem. Eo quia dicti accusati die martis propelapsa in loco dicto Bilechie apud vlahos dictos Predoeuich furati fuerunt accusatori predicto arietes tres. Item dixit dedisse pro soçbina grossis viginti“ (27. 10. 1421), DAD, Lamenta de foris, IV, 337v.

⁵⁷ „Radouan Dubrauçich de morolacchis Predoeuich legitime ut dixit etatis locando se et operas suas promisit et se obligauit stare pro annis sex in mediate cum Thassouaç Vesselcouich sutori ibidem presenti et stipulanti et recipienti, promittens idem Radouan stare cum eo per totum dictum tempus et ab eo non recedere nec sibi furari nec furari volenti consentire, scilicet, res et bona eiusdem bene et diligenter custodire et sibi in omnibus obedire tanquam bonus et legalis famulus et discipulus. Et hoc quia dictus Tassouaç promisit eundem Radouan tenere per dictum tempus sanum et egrum in domo sua et eundem alere, calciare et vestire et ipsum docere artem suam sutorie bene et diligenter et in fine dicti temporis dare ipsi Radouano ferramenta et alia consueta secundum consuetudinem ciuitatis et dicte artis. Pro quo Radouano Medoe Milathouich avunculus ipsius Radouani pro eo extitit plegius et principalis solutor insolidum et ad meliustentem pro omni furto quod facere ipsi Tassouaçio et si ab eo recedere ante tempus predictum, promittentes partes predictae omnia et singula predicta attendere et obseruare. Renuntiando“ (31. 1. 1422), DAD, Diversa Cancellariae, XLII, 3v.

⁵⁸ „Milchus Radosaglich coram nobili et sapienti viro domino Rectore ser Nicola de Goze conqueritur supra Bosidar, Radoe et Ghergløe fratres Cotinich vlahos de cathuna Mirilouichia. Eo quia his diebus propelapsis predicti accusati furtiue sibi subtraxerunt unam capram et unam ouem, que animalia erant apud fratrem suum Miglchum in ipsa eadem cathuna Mirilouichia. Et dicit dedisse pro sozbina grossis V. Item conqueritur supra Vochoe Craichouich de cathuna Priedoeuich. Eo quia his diebus propelapsis predictus accu-

Januara 1436. godine Radovac Radusinović podigao je tužbu protiv njemu nepoznatih vlahova Predojevića zbog pljačke konja u Rudinama izvršene augusta prošle godine.⁵⁹ Oktobra 1436. godine zbog pljačke nekih stvari Vitko Dubravčić iz Župe dubrovačke optužio je Božidara Milaškovića Predojevića.⁶⁰

Kao i u slučaju katunara, izostaje i spominjanje vlahova Predojevića tokom četrdesetih i pedesetih godina XV stoljeća. Septembra 1468. godine spomenut je Bogdan Vučihnić vlah Predojević (*de Predoeuich*). Protiv njega je tužbu podnio knežak Luka Radmilović. Luka Radmilović bio je u vojnoj službi kod hercega Stjepana Vukčića Kosače u gradu Ključu. Kada je Ključ pao u ruke Osmanlija, Luka je zajedno s Radovanom zvanim Žaljevac bio oslobođen od vojvode Ahmeta koji mu je dao čovjeka koji će ih otpratiti do Trebinja. Taj čovjek bio je upravo Bogdan Vučihnić. Kada su došli do Bileće, do Bogdanove kuće, Bogdan je ukrao Luki štit koji je bio vrijednosti od jednog dukata.⁶¹ Prezime Bogdana Vučihnića asocira patronimikom na ranije spominjanog Vučihnu Pokrajčića.

Augusta 1477. godine spominje se Mrkša Radosalić vlah Predojević. U kompaniji s Alegre-

satus sibi furtiue surripuit unam capram in Bilecho. Et dixit dedisse pro sozbina grossis IIII“ (16. 4. 1422), DAD, Lamenta de foris, V, 40v.

⁵⁹ „Radouaz Radusinouich coram domino Rectore ser Gauze de Poza conqueritur supra vlahos Predoeuich quorum nomina dixit ignorare, reseruans sibi ius inquiringi. Eo quia sibi furati fuerunt unum suum equum in Rudine. Et hoc fuit de mense augusti proxime futuris“ (19. 1. 1436), DAD, Lamenta de foris, XI, 17.

⁶⁰ „Vitcho Dobraucich de Breno coram domino Rectore ser Andrea de Volzo conqueritur supra Bosidarum Millaschouich Priedoeuich. Eo quia dictus Bosidar furtiue accepit et abstulit ipsi Vitcho unam zapam valoris grossos VIII et duas cortellos pro incudendo vites valoris grossos VIII^o et grossos sex panis in uno sacho“ (31. 10. 1436), DAD, Lamenta de foris, XI, 235v.

⁶¹ „Lucas Radmilouich chnesachus coram dominis iudicibus de criminalis quorum caput fuit ser Johannes Andree Matci de Volcio lamentum fecit contra Bogdanum Vocichnich de Predoeuich, dicens ipse dictus Lucas quod cum ipse Lucas stetit ad stipendium herceg Stiepanum in castro Cgliuç et postea cum accidisset dictum castrum captum esse ab Turchis ipse Lucas una cum Radouano dicto Xagli-euaz accepit saluumconductum ab voiuoda Ahmat et eis et dedit hominem qui eos secum asociaret usque Tribignie, videlicet, Bogdanum supranominatum, qui Bogdanus cum venisset in Biegliechia apud domum eius Bogdani derobauit ipsum Lucam et ei accepit unum clipeum valoris ducatus unius“ (6. 9. 1468), DAD, Lamenta de foris, XL, 162v.

tom Bogdanovićem iz Dubrovnika, Miloradom Mirkovićem vlahom Žurovićem i Miloradom Vukotićem vlahom Predojevićem pravi nekoliko zaduživanja. Kompanjoni se zadužuju kod Vukoja Radišića na 96 dukata, kod dubrovačkog vlastelina Nikole Pucića (ser Nicole Jo. de Poza) na 53 perpera i deset groša, kod Stipka Jurkovića na 27,5 perpera.⁶² Mrkša Radosalić je sačinio trgovačko društvo s Miloradom Vukotićem i Alegretom Bogdanovićem s kojima će dobit dijeliti na jednake dijelove.⁶³ Oktobra 1378. godine Mrkša Radosalić se zajedno sa Sredanom Brankovićem zadužuje kod dubrovačkog vlastelina Mihaila Kalića (ser Michaeli de Calich) na iznos od 99 dukata.⁶⁴

Decembra 1477. godine Juraj Vukčić vlah Predojević uz jemstvo Živana Radosalića iz Župe dubrovačke pravi zaduženje kod vlastelina Klimenta Gučetića (ser Clementi Mar. Raf. de Goze) na iznos od 31 perper i četiri groša.⁶⁵

⁶² „Nos Allegretus Bogdanouich et Millorad Mirchouich de Xurouich et Merchxa Radossalich de Predoeuich confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Vuchoie Radixich ducatis nonaginta sex auri“ (4. 8. 1477), DAD, Debita Notariae, XLVI, 33; „Nos Allegretus Bogdanouich habitator Ragusii et Merchxa Radossalich de Predoeuichi et Milorad Vuchotich de Xuroeuich confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere ser Nicole Jo. de Poza yperperos quinquaginta tres, grossos decem ad omnem voluntatem creditoris sub pena etc. Tenente se etc. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (6. 8. 1477), Isto, 34v; „Nos Allegretus Bogdanouich de Ragusio et Merchxa Radossalich et Millorad Vuchotich de Predoeuich confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere Stipcho Jurchouich yperperos viginti septem cum dimidio ad voluntatem creditoris sub pena X pro cento“, Isto, 35.

⁶³ „Nos Allegretus Bogdanouich de Ragusio Millorad Vuchotich et Merchxa Radossalich de Predoeuich confitemur quod super nos et omnia nostra bona habuimus inter nos in societate ducatos auri centum triginta duos cum dimidio pro quibus sumus debitores pro rebus amptis in credentiam et debemus ire pro bestiamine. Ego Allegretus pono personam et industrias meam et ego Millorad pono personam et industrias meam et ego Merchxa pono personam et duos equos meos solutis ante dictis debitis. Quicquid super erit de lucro debeat diuidi in tres partes, videlicet, quilibet nostrum debeat habere tertiam partem“ (7. 8. 1477), DAD, Debita Notariae, XLVI, 35.

⁶⁴ „Nos Sriedan Branchouich et Merchxa Radossalich de Bilechia confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere ser Michaeli de Calich ducatos auri nonaginta nouem ad voluntatem creditoris sub pena etc. Tenente se etc. Renuntiando etc. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (16. 10. 1478), DAD, Debita Notariae, XLVII, 37.

⁶⁵ „Ego Jurag Vuchzich Predoeuich principalis debitor et ego Ziuan Radossalich de Breno plegius, qui me principa-

Aprila 1485. godine spomenuta su braća Miljen, Milelja i Vukota Ratković iz mjesta zvanog Predojević (*de loco dicto Predoeuich*). Oni su ujacii pokojnog Petra Stankovića od kojeg su naslijedili njegove stvari.⁶⁶

Zaključak

Vlasi Predojevići (*de cathono Predoe, vlahus de catono Predoeuic, apud vlahchos dictos Predoeuich, vlahchos de Predoeuich, de vlahis Priedoeuichii, de Pridoeuichi, de morolacchis Predoeuich*) poznati su iz historijskih izvora od augusta 1372. godine. Smješteni su na području Bileće. Ponekad se njihovo naselje naziva mjestom Predojevića (*de villa de Predoeuich, de loco dicto Predoeuich*). Izvori ih u različitim situacijama pored Bileće ponekad spominju i u obližnjem Gacku, Nevesinju i Rudinama. Katun predvodi izvjesni Predoje (1372) koji je izgleda i izvršio njihovo izdvajanje iz neke veće vlaške skupine. U radnoj pretpostavci njegov bi nasljednik u starješinstvu među Predojevićima mogao biti Brajan Predojević (1372–1419). Najpoznatiji starješina među Predojevićima je Čepnja (Predojević) Brajanović (1417–1436). Poslije njega izostaju konkretne informacije o starješinama među Predojevićima. Čepnja je imao četvericu sinova: Stjepana (1456–1469), Vukca (1462), Lukača (1469–1471) i Bogdana Čepnjića (1470). Pretpostavka je da bi Stjepan Čepnjić mogao biti starješina među

lem constituo, confitemur quod super nos et omnia nostra bona obligamus nos dare et soluere ser Clementi Mar. Raf. de Goze yperperos triginta unum et grossos IIII^o ad voluntatem creditoris sub pena X pro cento. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra“ (1. 12. 1477), DAD, Debita Notariae, XLVI, 95.

⁶⁶ „Miglien et Milegia fratres Ratchouichi de loco dicto Predoeuich, ambo auunculi et ut dixerunt pro duabus partibus succedunt in omnibus bonis quondam Pethari Stanchouich marangoni ab intestato defuncti in Ragusio, sponte confessi et contenti fuerunt habuisse et recepisse a presbitero Nicola Radognich et Radoe Radossalich, qui presbiter Nicola et Radoe fuerunt gubernatores rerum dicti quondam Pethari Stanchouich, ibi presentibus, dantibus et consignantibus omnia bona et res ac quicquid fuit in dictis presbiterio Nicolao et Radoe de ratione dicti quondam Pethari“ (8. 4. 1485), DAD, Diversa Notariae, LXVI, 10v. Ispod: „Die XII aprilis 1485 Vuchota Ratchouich frater suprascriptorum Miglieni et Milegie auunculus et successor ut dixit pro tertia parte bonorum suprascripti olim Pethari, confessus fuit et contentatur de omnibus et singulis suprascriptis pro parte ei spectantibus. Renuntiando“, Isto.

Predojevićima. Druga značajna linija postavljena je u pretpostavci koja treba još potvrditi. Zagorac Brajanović s natpisa na stečku u Podbudovcima kod Bileće prepoznat je kao srodnik Čeprnje Brajanovića i kao otac spojen s linijom jasnije loze Jurja Zagorčića (1433–1434) i njegovih sinova Obrada (1464–1470), Vukote (1465), Radića (1466), Ivaniša (1466), Radoja (1471–1477), Vukića (1477) i Mladiena Jurjevića Zagorčića (1478). Značajnim se predstavljaju Radič Jurjević, spomenut da je iz katuna Čeprnjica, te katarinar Vukić Jurjević. Pored navedenih, istaknutim predstavnicima među Predojevićima pripada i Mrđen Galčić sa svojim sinovima.

Predojevići su bili vazali vlastele Pavlovića. Prije dolaska Osmanlija priznavali su seniorstvo Kosača. Najvjerovatnije je da je to u skladu s činjenicom da su Pavlovići imali teritorijalne gubitke na svojim južnim posjedima i da su uz zemljišni posjed gubili i seniorstvo nad pojedinim vlasima, a što su preuzimali velmože iz roda Kosače.

Kao i brojne druge sitnije vlaške skupine i manje katune, i historiju vlaha Predojevića obilježava slabije poznavanje uslovljeno oskudnošću relevantne izvorne građe. Nedostaju konkretne informacije za starješine, katunare među njima krajem XIV i početkom XV stoljeća, te poslije 1436. godine. Za vlahu Predojeviće moguće je opće karakteristike razmatrati na osnovu materijala koji imamo za bolje poznate vlaške skupine. Ovdje prezentirani materijal pokazuje da su se bavili svim poslovima kojima su se bavili i vlasii iz susjednih skupina i katuna (karavanska trgovina, kreditno zaduživanje, služenje i izučavanje zanata, držanje i uzgoj stoke i pljačkanje). Međutim, kada nam za konkretne situacije trebaju vezivna tkiva u slučaju Predojevića, onda se nalazimo pred nerješivim dilemama. Za očekivati je da će daljnja istraživanja omogućiti ta neophodna dodatna zrnca koja će popunjavati evidentirane praznine i očitovanja u pojedinim pretpostavkama.

From the History of the Predojević Vlachs

This paper presents information and constructive assumptions from the history of the Predojević Vlachs. Despite the scarcity of preserved data, it also gives postulates for the further research of this topic. Predojevići were situated in the area of Bileća and were vassals of the noble family of Pavlovići, and later of the noble family of Kosača. They were engaged in caravan commerce, crediting, serving and learning of crafts in Ragusa, as well as keeping and cultivating of Ragusan cattle. Apart from this, they were not unfamiliar to highway robberies. The most important representatives of the Predojević Vlachs were Čeprnja and Zagorac Brajanović with their sons.

Literatura

- Ђирковић, С.* 1964, Херцег Стефан Вукчић-Косача и његово доба, Српска академија наука и уметности, Посебна издања 376, Одељење друштвених наука 48, Београд 1964.
- Динић, М.* 1967, Из Дубровачког архива, III, Српска академија наука и уметности, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, Треће одељење, Књига 22, Београд 1967.
- Јиречек, К.* 1978, Историја Срба, Друга књига (Културна историја), Друго, исправљено и допуњено издање, (Превео и допунио Јован Радонић), Слово Љубве, Библиотека фототипских издања, Београд 1978, 45.
- Ковачевић, Д.* 1963, Средњовјековни катун по дубровачким изворима, *Симпозијум о средњовјековном катуну*, Научно друштво Босне и Херцеговине, Посебна издања 2, Одељење историјско-филолошких наука 1, Сарајево 1963.
- Тошић, Ђ.* 2004, Прилог проучавању Доњих влaha у источној Херцеговини, Зборник за историју Босне и Херцеговине 4, Београд 2004.
- Vego, M.* 1964, Zbornik srednjovjekovnih natpisa Bosne i Hercegovine, III, Zemaljski muzej, Sarajevo 1964.
- Zlatař, B.* 1978, О неким muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću, Prilozi Instituta za istoriju XIV/14-15, Sarajevo 1978.